

**НАУКОВЕ ЖИТТЯ
РЕЦЕНЗІЯ**

**на монографію Н.В. Верлос «Рецепція у конституційному праві: досвід
компаративного аналізу»¹**

В сучасних умовах глобалізації розвиток конституціоналізму вимагає суттєвого якісного оновлення існуючої парадигми з урахуванням активного процесу міждержавної правової взаємодії, що супроводжується конвергенцією правових систем. Рецензована монографія є спробою комплексного науково-теоретичного дослідження рецепції в конституційному праві України крізь призму компаративного аналізу доктринальних інтерпретацій вироблених вітчизняною та зарубіжною наукою та практикою державотворення.

Дослідження є цілком актуальним по-перше, враховуючи стрімкий розвиток суспільних відносин в різних сферах життєдіяльності суспільства соціальної, політичної, економічної, екологічної правовій та ін.; по-друге, враховуючи зовнішньополітичний курс України спрямований на євроінтеграцію; по-третє, з огляду на необхідність адекватного розуміння процесів міждержавної правової взаємодії, які проявляються в тому числі і через запозичення, нав'язування чи необхідність сприйняття великої кількості як правових норм взагалі, так і конституційно-правових зокрема. Отже, враховуючи викладене вважаємо, що рецензована монографія є цілком своєчасним, актуальним дослідженням сучасних проблем рецепції в конституційному праві України.

Наукове обґрунтування оновленої інтерпретації доктрини рецепції в конституційному праві, розроблення ефективного механізму її реалізації, дослідження особливостей функціонування цього конституційно-правового феномену, вироблення рекомендацій щодо оптимізації сучасного конституційного механізму публічної влади, обумовлені теоретичною та практичною значимістю сучасного етапу розвитку конституціоналізму в умовах транснаціоналізації конституційного права на шляху до глобального конституціоналізму.

Монографія складається з чотирьох розділів, які поступово формують уявлення про рецепцію в конституційному праві, особливості механізму її реалізації, класифікацію через виділення основних критеріїв та диференціацію видів, дослідження перспективних напрямків модернізації конституційного механізму публічної влади та якісно оновлених тенденцій розвитку доктрини прав людини тощо.

Перший розділ монографії «Основи теорії рецепції в конституційному праві» присвячений комплексному аналізу загальнотеоретичних уявлень про рецепцію вироблених різними галузями суспільних наук, а також дослідженню її розуміння в різних галузях вітчизняної та зарубіжної правової науки. Значна увага автором приділяється понятійно-категоріальному апарату досліджуваної проблеми, зокрема, співвідношенню поняття «рецепція в конституційному праві» з іншими суміжними та спорідненими правовими категоріями такими як: правова акультурація, наступність у праві, правові запозичення, а також правова трансплантація, конституційна медицина, правові контамінації, конституційна міграція, транспозиція в праві, правова дифузія, правова інфільтрація ін.

Окремої уваги заслуговує спроба авторки надати оновлену доктринальну дефініцію «рецепції в конституційному праві (конституційно-правової рецепції)» крізь призму перманентного діалектичного зв'язку між сутністю, змістом та формою, а

---

¹ Верлос Н.В. Рецепція у конституційному праві: досвід компаративного аналізу. Запоріжжя: Гельветика, 2020. 364 с.

також виділення характерних ознак та враховуючи галузеву специфіку конституційного права як провідної галузі національної системи права. Зокрема, пропонується авторська дефініція рецепції в конституційному праві під якою пропонується розуміти *A same*, рецепція в конституційному праві (конституційно-правова рецепція) – це конституційно-правовий феномен та процес міждержавної політико-правової взаємодії, що має кростемпоральний характер та полягає у можливості чи необхідності сприйняття, впровадження та засвоєння зарубіжного конституційно-правового матеріалу або міжнародно-правової норми національною системою конституційного права з метою її модернізації та розвитку. Попри оригінальність підходу викликає сумнів доповнення змістового навантаження категорії «рецепція» можливістю сприйняття, впровадження та засвоєння саме міжнародно-правових норм, адже з моменту їх ратифікації вони стають частиною національного законодавства.

Другий розділ монографії «Концептуальні проблеми механізму, класифікації та застосування рецепції у конституційному праві» присвячений дослідженню особливостей структури механізму, визначенню форм, методів рецепції в конституційному праві та здійсненню розширеної класифікації. Доволі Оригінальною є запропонована система спеціальних методів рецепції в конституційному праві, до яких пропонується відносити: метод аксіоматичної конституційно-правової інсталяції, метод дискреційної конституційно-правової трансформації; метод аксіологічної конституційної універсалізації; метод конституційної інтерпретації.

Комплексний характер дослідження виявляється у здійсненні системної класифікації рецепції та детальної видової диференціації з детальною характеристикою окремих видів.

Третій розділ монографії «Праксеологічні проблеми рецепції окремих інститутів конституційного права» спрямований на формулювання низки практичних рекомендацій та вироблення прогностичних тенденцій рецепції позитивного зарубіжного досвіду для оновлення інституційного дизайну конституційного механізму публічної влади в процесі сучасного конституційно-правового реформування.

Оригінальною є позиція автора щодо необхідності рецепції зарубіжних конституційно-правових стандартів та окремих інститутів в процесі модернізації вітчизняної доктрини прав людини, розширення їх переліку та оптимізація механізму реалізації. Привертає увагу пропозиція авторки щодо необхідності розширення каталогу конституційних прав людини та рецепції в цьому контексті зарубіжної практики державотворення та міжнародно-правових стандартів (зокрема, принципи біоетики, принцип гендерної рівності, право на сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність, на зміну статі, на сурогатне материнство, на трансплантацію органів та ін.), а також сприяти конституціоналізації цифрових прав людини (право на інтернет, право на забуття, на інформаційне самовизначення (ідентифікацію), на забезпечення цілісності та конфіденційності інформаційно-технологічних систем (ІТ-право), на таємницю листування, поштових відправлень і телекомунікацій, на захист персональних даних та ін.)

Четвертий розділ монографії «Вплив рецепції на розвиток конституційного права» присвячений дослідженню особливостей модернізації конституційного виміру функціонування сучасної демократичної держави, вирішення глобальних проблем людства через встановлення транснаціонального (а в перспективі і глобального) конституційного правопорядку. Проблеми, що підіймаються в четвертому розділі є надзвичайно актуальними, але попри це ряд висновків є дискусійними наприклад тези про необхідність «створення організованої системи кросконституційних кластерів» чи

«створення системи інвайронментальних орієнтирів розвитку конституціоналізму», а тому потребують додаткової аргументації та подальшого дослідження.

Звертає на себе увагу глибина наукового пошуку та широта поглядів автора, ґрунтовність пропозицій, логічний порядок викладення матеріалу. Позитивно слід оцінити намагання авторки не тільки порушувати вельми актуальні проблемні питання, а й ґрунтовно досліджувати їх сутність із формулюванням конкретних пропозицій щодо вдосконалення положень вітчизняної правової доктрини, а також чинного галузевого законодавства.

Підсумовуючи, зазначимо, що, монографія Н. В. Верлос має досить великий науково-теоретичний та практичний потенціал в процесі сучасного процесу конституційного реформування, вказані зауваження мають здебільшого рекомендаційний характер і не впливають в цілому на позитивну рекомендаційну оцінку рецензованого дослідження.

На підставі викладеного вище, вважаємо, що монографічне дослідження Н. В. Верлос є спробою комплексного компаративного аналізу теоретичних та практичних проблем рецепції в конституційному праві, яке стане значним внеском у вітчизняну конституційно-правову науку. Монографія виконана на досить високому науковому рівні і може бути корисною для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та усіх хто цікавиться проблемами розвитку конституційного права.

Стрельцова Ольга Вікторівна

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного права,
Інститут права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка.